

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Mae'r datganiad hwn yn cwrdd â'r angen i gynhyrchu Datganiad Rheolaeth Fewnol yn unol â Rheoliad 4 o'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005.

Rhan 1: CWMPAS CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod ei weithgareddau yn cael eu cynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei diogelu a'i gyfrifo amdano yn briodol, a'i ddefnyddio mewn ffordd economaidd, effeithlon ac effeithiol. Mae'n ddyletswydd o dan y Ddeddf Llywodraeth Leol 1999 i Gyngor Gwynedd sefydlu trefniadau sy'n sicrhau gwelliant parhaus yn y ffordd y mae'n gweithredu ei swyddogaethau, gan ystyried cyfuniad o agweddau economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldebau eang yma, mae Cyngor Gwynedd hefyd yn gyfrifol am roi trefniadau priodol yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei swyddogaethau, cynorthwyo gweithrediad effeithiol ei weithgareddau, ac sydd yn cynnwys trefniadau i reoli risg a rheoli ariannol digonol ac effeithiol.

Mae Cyngor Gwynedd wedi cymeradwyo a mabwysiadu côd Llywodraethu Corfforaethol, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/SOLACE *Delivering Good Governance in Local Government*. Mae copi o'r côd i'w gael ar ein gwefan, neu gellir derbyn copi trwy ysgrifennu at Cyngor Gwynedd, Swyddfa'r Sir, Stryd y Jêl, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SH. Mae'r datganiad yma yn esbonio sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â'r côd ac mae hefyd yn cwrdd â gofynion rheoliad 4(2) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reoli mewnol.

Rhan 2: PWRPAS Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a phrosesau, diwylliant a gwerthoedd hynny sydd yn cyfeirio a rheoli'r awdurdod, a'r gweithgareddau ble mae'n adrodd i, cysylltu gydag ac yn arwain y gymuned. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro llwyddiant ei amcanion strategol, ac i ystyried os yw'r amcanion wedi arwain at ddarparu gwasanaethau addas a chost effeithiol.

Mae'r system reolaeth fewnol yn rhan allweddol o'r fframwaith llywodraethu ac wedi ei ddylunio i alluogi'r Cyngor i reoli risg i lefel resymol yn hytrach na dileu'n gyfan gwbl y risg o fethiant i gyflawni polisïau ac amcanion; gall felly ond ddarparu sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd yn hytrach na sicrwydd diamod. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses parhaus sy'n adnabod a blaenoriaethu risgiau sy'n berthnasol i gyflawni polisïau, nodau ac amcanion y Cyngor, i werthuso'r tebygolrwydd o risgiau'n cael eu gwireddu ac i isafu'r effaith petai hynny'n digwydd, ac i reoli'r risgiau mewn ffordd effeithlon, effeithiol ac economaidd.

Mae'r fframwaith llywodraethu a ddisgrifir uchod wedi bod yn ei le yng Nghyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn sy'n diweddu 31 Mawrth 2014 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r datganiad o gyfrifon.

Rhan 3: Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

- 3.1 Sefydlwyd **Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu** yn ystod 2012/13, er mwyn cadw golwg parhaus, mwy disgybledig ar faterion llywodraethu, codi ymwybyddiaeth ehangach ohonynt, a hybu perchnogaeth ehangach o'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol. Mae'r Grŵp yn cynnwys Cyfarwyddwr Corfforaethol, y Swyddog Monitro, Uwch Reolwr y Gwasanaeth Comisiynu Corfforaethol a'r Uwch Reolwr Archwilio a Risg.
- 3.2 Yn ystod 2013/14, mae'r Grŵp wedi adnabod y 31 o elfennau yn ffurfio fframwaith Llywodraethu Cyngor Gwynedd, a rhoddir ystyriaeth arbennig i'r effaith y disgwylir i bob un o'r rhain eu cael wrth ychwanegu gwerth cyhoeddus ar gyfer pobl Gwynedd. Cyn asesu effeithiolrwydd yr elfennau hyn, nodwyd sgôr Effaith ("Impact") i bob un o'r elfennau, i adlewyrchu pa mor gymharol fawr yw effaith pob un ohonynt (ym marn y Grŵp) wrth ychwanegu gwerth cyhoeddus. Mae'r sgoriau hyn yn amrywio o 1 (effaith fychan iawn) i 10 (effaith uchel iawn). Mae'r sgoriau hyn wedi eu asesu, eu herio a'u cadarnhau gan y Pwyllgor Archwilio, y Tîm Rheoli Corfforaethol, y Cabinet a Grŵp Rheoli'r Cyngor.
- 3.3 Nid oes yr un o'r elfennau wedi sgorio llai na 5 – pe byddent, byddai'n amheus os oeddent yn haeddu lle amlwg o fewn y fframwaith llywodraethu o gwbl.
- 3.4 Mae'r Cyngor o'r farn mai'r elfennau sy'n cael yr ardrawiad fwyaf wrth ei alluogi i gyflawni yw:

Sgôr 10:

Gwerthoedd y Cyngor	Ein gwerthoedd sydd yn diffinio diwylliant y Cyngor, ar gyfer aelodau a staff. Mae'r gwerthoedd wedi eu sefydlu ers peth amser bellach. O gael y diwylliant yn iawn, mae modd i hynny orchafu popeth arall sy'n effeithio ar ein gallu i gyflawni.
----------------------------	--

Sgôr 9:

Gwasanaethau Cyhoeddus Integredig	Mae parodrwydd cyrff sector gyhoeddus, gan gynnwys Cyngor Gwynedd, cynghorau unedol eraill cyfagos, yr Heddlu, y Bwrdd Iechyd ac eraill i gydweithredu er mwyn darparu gwasanaethau cyhoeddus ar y cyd am gael effaith sylweddol, weladwy i Bobl Gwynedd.
Cynllun Strategol y Cyngor	Dyma'r datganiad lefel uchel sy'n amlinellu'r hyn y mae'r Cyngor am anelu i'w gyflawni yn ystod oes y Cyngor presennol.
Ymgysylltu	Mae ymgysylltu'n glir gyda Pobl Gwynedd, er mwyn sefydlu cyfathrebu clir a cael wir ddealltwriaeth o'u anghenion, yn un o elfennau pwysicaf o'r trefniadau llywodraethu.
Rhaglen Arweinyddiaeth	Mae Arweinyddiaeth yn gosod y safon y mae pob aelod a gweithiwr yn y Cyngor yn ei ddilyn. Mae ei impact, felly, yn enfawr – gall Arweinyddiaeth dda oresgyn popeth arall, tra gallai Arweinyddiaeth wael ddistrywio'r hyn y mae'r Cyngor yn ceisio ei gyflawni. Hwn sy'n gwreiddio diwylliant y Cyngor.
Llywodraethu Gwybodaeth	Mae bod â'r wybodaeth gywir yn hanfodol os yw'r Cyngor am ddarparu'r gwasanaethau cywir i'r pobl gywir yn y ffordd gywir. Mae angen i'r wybodaeth sy'n cael ei gasglu a'i gadw fod yn gyfredol a pherthnasol, nid yn unig er mwyn cydymffurfio â Deddf Diolgelu Data ond hefyd er mwyn sicrhau fod y gwasanaethau yr ydym yn eu darparu yn rhai sy'n gwneud y pethau iawn. Llywodraethu Gwybodaeth dda yw sylfaen penderfyniadau da.

Strategaeth ariannol	Y Strategaeth Ariannol sy'n gosod cyd-destun allweddol ar gyfer popeth y mae'r Cyngor am ei wneud. Mae'r rhagolygon ariannol ar gyfer y Cyngor yn awgrymu y bydd rhaid darganfod arbedion sylweddol yn y blynyddoedd nesaf. Y Strategaeth Ariannol sydd yn gosod allan sut y byddwn yn gwireddu hyn, ac felly mae'n ddatganiad hollbwysig, sydd yn amlinellu sut y bydd y Cyngor yn delio â'r sefyllfa.
-----------------------------	--

Sgôr 8:

Trefniadau rheoli risg	Mae ein trefniadau rheoli risg yn rhan annatod o drefniadau rheoli'r Awdurdod. Mae trefniadau rheoli risg cadarn, cywir a chymesur yn cefnogi arloesi, nid ei lesteirio.
Gwerthuso, Hyfforddi a Datblygu Staff	Er mwyn sicrhau fod y Cyngor mewn sefyllfa i ddarparu gwasanaethau sydd yn rhoi Pobl Gwynedd yn y canol bob amser, rhaid hyfforddi staff yn barhaus, gwerthuso eu perfformiad, a meithrin a datblygu ei dalent. Mae trefniadau hyfforddi staff yn ffordd bwysig o hybu a lledaenu meddylfryd Ffordd Gwynedd ar draws y Cyngor, ac wrth gwrs mae'n hollbwysig fod gan y Cyngor swyddogion sydd â'r sgiliau i gyflawni eu swyddi.
Y Côt Llywodraethu Lleol	Mae'r Côt Llywodraethu Lleol yn gonglfaen trefniadau llywodraethu'r Cyngor. Mae'n cwmpasu nifer fawr o'r elfennau sydd angen bod yn eu lle er mwyn 'r Cyngor allu gwireddu ar ran Pobl Gwynedd.
Y Cyfansoddiad	Fel y canllaw swyddogol o'r ffordd y mae'r Cyngor yn gweithredu, mae'n anorfod fod y Cyfansoddiad, o ddiffiniad, yn cael impact arwyddocaol ar y ffordd y mae'r Cyngor yn cyflawni ar ran Pobl Gwynedd.
Y gyfundrefn 'Cyflawni'	Dyma gyfundrefn cynllunio busnes a monitro perfformiad y Cyngor. Oherwydd hyn, mae effaith y gyfundrefn ar allu'r Cyngor i ddarparu gwasanaethau ar ran Pobl Gwynedd yn allweddol.
Y drefn Craffu	Y drefn craffu yw'r broses sydd yn ei le i sicrhau fod Cabinet y Cyngor yn gweithredu ei bolisiau yn unol â'r haddewidion ac er lles Pobl Gwynedd. Mae felly'n rhan bwysig iawn o'r fframwaith llywodraethu.

Yn ogystal, derbyniodd yr elfennau canlynol sgôr is o ran eu heffaith ar werth cyhoeddus:

Elfen	Sgôr Impact (allan o 10)
Protocol Cyswllt Aelod/Swyddog Côt Ymddygiad Aelodau Côt Ymddygiad Swyddogion Y Pwyllgor Archwilio Polisi Gwrth-Dwyll a Gwrthlygredd Llythyr Blynyddol Yr Archwiliwr Allanol Archwilio Mewnol Y Strategaeth Gaffael Adroddiad Perfformiad Cyngor Gwynedd Cydraddoldeb	7
Y Pwyllgor Safonau Taflenni Penderfyniad Protocolau Swyddogion Statudol Cydberthynas Aelodau Côt Ymarfer "Canu'r Gloch" Hyfforddi a Datblygu Aelodau Y Drefn Gwynion	6
Datganiad o'r cyfrifon	5

Rhan 4: EFFEITHIOLRWYDD Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithiolrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y system rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithiolrwydd wedi ei lywio gan waith y rheolwyr gweithredol o fewn yr awdurdod sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, adroddiad blynyddol y pennaeth archwilio mewnol, yn ogystal â sylwadau a wnaed gan yr archwilwyr allanol ac asiantaethau adolygu eraill ac arolygiaethau.

Mae'r Grŵp wedi cyfarfod yn rheolaidd yn ystod y flwyddyn i asesu trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn barhaus, gan roi sylw i faterion sydd yn dod i'w sylw sy'n effeithio ar ei ganfyddiad o'r fframwaith lywodraethu. Wrth wneud hyn, mae wedi asesu effeithiolrwydd pob un o 31 elfen y fframwaith lywodraethu. Mae canlyniad yr asesiad yma wedi ei herio'r rheolaidd gan y Tîm Rheoli Corfforaethol.

Ers 2013/14, mae'r Pwyllgor Archwilio derbyn adroddiad ar waith y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu ym mhob cyfarfod, a cynhaliwyd gweithdy gan aelodau'r Pwyllgor yn Ionawr 2014 er mwyn roi mewnbwn hwythau i'r hunanasesiad o drefniadau llywodraethu.

Mae'r canlynol hefyd wedi cyfrannu wrth gynnal yr asesiad o effeithiolrwydd y fframwaith lywodraethu yn ystod y flwyddyn:

- Asesiadau gan aelodau a prif swyddogion wrth ddatblygu cyfundrefn "Ffordd Gwynedd", sef yr un weledigaeth gyffredin a chlir i bawb yn y Cyngor ynglŷn â'r diwylliant corfforaethol sydd ei angen os am sicrhau fod pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud.
- Gwaith Archwilio Mewnol, wedi ei gynhoi yn Adroddiad Blynyddol Pennaeth Archwilio Mewnol, a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Archwilio ym Mai 2014. Roedd yr adroddiad yn cynnwys y sicrwydd cyffredinol canlynol: ***"Ar sail gwaith Archwilio Mewnol a gwblhawyd yn ystod 2013/14, yn fy marn i mae gan Cyngor Gwynedd fframwaith gadarn o reolaeth fewnol. Mae hyn yn cynorthwyo i roi hyder yn y trefniadau i sicrhau cyflawniad effeithiol ac effeithlon o amcanion y Cyngor, gan fod y camau a gymerwyd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol i sefydlu a cryfhau rheolaethau mewnol ac i sicrhau fod argymhellion i gywiro gwendidau a adnabuwyd gan Archwilio Mewnol wedi bod yn foddhaol."***
- Ystyriaeth o ganlyniadau gwaith archwilwyr a rheoleiddwyr allanol, gan gynnwys Swyddfa Archwilio Cymru, Estyn a'r Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC).

Mae canlyniad yr asesiad o effeithiolrwydd elfennau'r fframwaith lywodraethu a ddisgrifir uchod, gan gynnwys sgôr cymharol allan o 10. Mae'r sgoriau hyn yn amrywio o 1 (aneffeithiol iawn) i 10 (hynod effeithiol), ac wedi eu harddangos yn y tabl sy'n dilyn.

Elfen	Asesiad o'i Effeithiolrwydd wrth ein helpu i gyflawni	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Gwerthoedd y Cyngor	<p>Datblygwyd Gwerthodd y Cyngor trwy waith gyda'r Colegau Rheolwyr, ac mae gwerthoedd y Cyngor wedi eu nodi ar gerbydau, llythyrau ac arwyddion yn swyddfeydd.</p> <p>Fodd bynnag, prin yw'r dystiolaeth fod ein staff ac aelodau yn byw y gwerthoedd hyn ac mae tystiolaeth – o adolygiadau system – yn dangos nad yw'r Gwerthoedd wedi treiddio go iawn, i olygu gwell gwasanaeth i bobl Gwynedd.</p> <p>Mae trafodaethau gyda staff fel rhan o ddatblygiad Ffordd Gwynedd wedi amlygu fod yna ffactorau eraill yn goruchafu'r gwerthoedd, ac mae'r arbrofion systems hefyd yn awgrymu fod yna bethau heblaw'r gwerthoedd yn torri ar draws gallu staff i wireddu'r gwerthoedd.</p>	3
Gwasanaethau Cyhoeddus Integredig	<p>Mae gwaith yn mynd yn ei flaen i ddatblygu Cynllun Integredig Sengl, ond nid yw wedi cael ei fabwysiadu. Er hyn, mae Uned Partneriaethau wedi ei sefydlu gyda Cyngor Sir Ynys Môn, ond bychan yw'r effaith y mae wedi ei gael hyd yn hyn.</p> <p>Mae'r Cyngor ymysg y cyrff sydd wedi arwyddo Datganiad o Fwriad sydd wedi ei gytuno gyda'r Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr ar gyfer gwasanaeth integredig.</p> <p>Er hynny, mae cryn waith eto i'w wneud gyda'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol. Cynhaliwyd gweithdy ar 4 Mehefin 2014 er mwyn dechrau ar y gwaith o hunan asesu'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol.</p>	3
Y gyfundrefn 'Cyflawni'	<p>Dengys hunan asesiad o'r gyfundrefn Cyflawni fod yna ddiffygion o hyd yn ein trefniadau gan gynnwys diffyg perchnogaeth go iawn gan unedau o fewn y Cyngor o'r wybodaeth perfformiad, a'i ddefnydd ar gyfer gwella.</p> <p>Dengys arbrofion systems a'r hunan asesiad a wnaed ar gyfer Ffordd Gwynedd fod angen bod yn gliriach ynglŷn a beth sydd yn fesur perfformiad a beth sydd yn wybodaeth rheoli – nid yw bob tro yn glir gan pawb.</p> <p>Mae Adroddiad Gwella'r Cyngor yn nodi fod trefniadau i fonitro perfformiad gwasanaethau wedi gwella ond fod angen atgyfnerthu rhai agweddau ar fframwaith rheoli perfformiad y Cyngor. Mae adolygiad ar y gweill er mwyn cysoni'r drefn gyda Ffordd Gwynedd.</p>	3

Efen	Asesiad o'i Effeithiolrwydd wrth ein helpu i gyflawni	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Gwerthuso, Hyfforddi a Datblygu Staff	<p>Mae trafferthion llenwi rhai swyddi uwch o fewn y Cyngor yn awgrymu fod angen gwella ein gallu i greu dilyniant ar gyfer uwch swyddi, o leiaf. Mae hyn wedi ei adnabod fel sail i ddatblygu talent fewnol.</p> <p>Mae dogfennaeth y drefn werthuso yn ei le, a mesurydd perfformiad o faint o staff sydd yn cael eu gwerthuso, ond mae lle i wella'r trefniadau mewn rhai adrannau.</p> <p>I'r perwyl hwn, mae arbrofion wedi eu cynnal mewn rhai adrannau i edrych ar ffyrdd gwahanol er mwyn gwella'r drefn, ac mae hunan asesiad Ffordd Gwynedd wedi dod i'r casgliad fod angen ail ddiffino'r drefn werthuso i gefnogi diwylliant Ffordd Gwynedd.</p>	4
Cyberthynas aelodau	<p>Mae yna rywffaint o dystiolaeth o densiwn yn bodoli yn y gorffennol rhwng aelodau wrth i'r trefniadau cabinet newydd gael eu gweithredu o fewn y Cyngor a'r newid rolau oedd yn gysylltiedig â hynny, a nid oes unrhyw dystiolaeth i awgrymu fod y tensiynau hynny wedi diflannu.</p> <p>Mae tensiynau yn anorfod pa fydd unrhyw newidiadau arwyddocaol, ac i'w disgwyl.</p>	4
Y Drefn Gwynion	<p>Gwendid pennaf y drefn gwynion gyfredol yw nad oes trefniadau yn eu lle er mwyn caniatáu i'r Cyngor ddysgu gwersi o ymchwiliadau i gwynion. Heb wneud hyn, mae perygl y bydd y Cyngor yn ailadrodd camgymeriadau.</p>	4
Ymgysylltu	<p>Nododd hunan asesiad a gyflawnwyd ar gyfer Ffordd Gwynedd dystiolaeth oedd yn amlygu nad oedd trefniadau ymgysylltu'r Cyngor cystal ag y dylent fod ar gyfer yr hinsawdd newydd sydd o'n blaenau. Amlygwyd y dystiolaeth yma yn y Strategaeth Ymgysylltu a fabwysiadwyd gan y Cabinet ar 28 Ionawr 2014.</p> <p>Mae gwaith wedi dechrau ar weithredu ar y strategaeth – mae gweithgor rhwng aelodau a swyddogion wedi ei sefydlu – ac nid yw'r sefyllfa am newid dros nos gan mai sôn am newid diwylliant yr ydym. Ar hyn o bryd felly mae'r sgôr yn parhau i adlewyrchu'r sefyllfa wreiddiol.</p>	4

Efen	Asesiad o'i Effeithiolrwydd wrth ein helpu i gyflawni	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Trefniadau rheoli risg	<p>Mae trefniadau bellach yn eu lle er mwyn i bod adran gynnal cofrestr risg adrannol, ac mae cofrestrau traws-adrannol hefyd yn eu lle, gyda protocolau i'w cefnogi. Er hyn, mae treiddiad rheolaeth risg ymysg unedau busnes unigol yn anghyson, a'r canfyddiad gyffredinol yw fod rheoli risg yn rwystr i wireddu amcanion, yn hytrach na chymorth.</p> <p>Hefyd, heblaw am risgiau lechyd a Diogelwch, mae arbrofion systems yn dangos nad yw'r holl weithlu yn ymwybodol o'r risgiau all lesteirio cyflawni i bobl Gwynedd ac yn eu perchnogi – mae rheoli risg yn dueddol o gael ei weld fel bod yn fater i Reolwyr.</p> <p>Risgiau arwyddocaol sydd wedi derbyn sylw yn ystod y flwyddyn yw'r rhai o gwmpas Trefniadau Diogelu Plant ac Oedolion – daeth adroddiad gan Estyn a Swyddfa Archwilio Cymru a gyhoeddwyd yn 2013 i'r casgliad nad oedd trefniadau diogelu plant a phobl ifanc y Cyngor yn bodloni'r gofynion statudol. Fodd bynnag, mae camau sylweddol wedi eu gwneud ers hynny.</p> <p>Mae Panel Strategol yn cwrdd yn chwarterol, a'r Panel Gweithredol yn fisol. Mae camau mawr wedi eu cymryd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf i ddatblygu Polisi Diogelu Corfforaethol, yn ogystal â rhai adrannol. Caiff rhain eu hadolygu'n rheolaidd, ac mae pob adran wedi enwebu rheolwr dynodedig er mwyn cynnal ymwybyddiaeth o'r gofynion ar draws y Cyngor.</p> <p>Er hyn, parhau i ddatblygu mae'r trefniadau, ac mae angen i sicrhau fod ymwybyddiaeth yn treiddio i ddiwylliant a threfniadau gwaith pawb ar draws y Cyngor. Mae arolwg diweddar gan Estyn a Swyddfa Archwilio Cymru wedi awgrymu fod cynnydd da wedi ei wneud o fewn y maes diogelu a bod trefniadau ar waith i barhau gyda gwreiddio'r maes pwysig hwn drwy'r corff.</p>	5
Y Pwyllgor Safonau	<p>Mae'r Pwyllgor Safonau yn ei le ac yn gweithredu gyda Cylch Gorchwyl cytunedig. Mae cofnodion y Pwyllgor yn dangos ei fod yn edrych ar achosion penodol wrth ymgymryd â'i waith.</p> <p>Mae'r Pwyllgor ei hun hefyd wedi cynnal hunan asesiad.</p>	5
Y Drefn Craffu	<p>Petai craffu yn gweithio fel y dymunwn, gallai gael effaith sylweddol ar y ffordd y mae'r Cyngor yn cyflawni. Tra bod y gyfundrefn yn gwella, gydag enghreifftiau o graffu yn cael effaith positif ar wasanaethau, mae yna dipyn o ffordd i fynd eto hyd nes y bydd craffu yn uchafu'r amcan hwnnw. I'r perwyl yma, mae Strategaeth Craffu ddiwygiedig drafft yn barod i'r gyhoeddi.</p> <p>Mae Swyddfa Archwilio Cymru hefyd wedi bod yn ganmoladwy am y cyfeiriad y mae Craffu yn symud o fewn y Cyngor.</p>	5

Efen	Asesiad o'i Effeithiolrwydd wrth ein helpu i gyflawni	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Y Strategaeth Gaffael	Mae Strategaeth Gaffael yn ei le ers sawl blwyddyn, ond mae peth tystiolaeth nad yw ei egwyddorion yn treiddio yn gyson trwy'r Cyngor, ac mae lle i newid trefniadau i adlewyrchu ffyrdd newydd o weithio. Er mwyn mynd i'r afael â hyn, mae Prosiect Caffael ar y cyd gyda cynghorau Dinbych a Fflint yn cael ei werthuso ar hyn o bryd.	5
Cynllun Strategol y Cyngor	<p>Mae'r Cynllun Strategol yn ganllaw pwysig er mwyn cyflawni ar ran Pobl Gwynedd. Mae Swyddfa Archwilio Cymru wedi adnabod gwelliannau yn y ffordd y mae'r Cyngor yn darparu ei wasanaethau. Fodd bynnag, mae pryder a yw holl staff y Cyngor yn rhoi'r blaenoriaeth dyledus i faterion sydd yn y Cynllun Strategol.</p> <p>Serch hynny mae Adroddiad Gwella Blynyddol y Cyngor yn nodi fod perfformiad amryw o wasanaethau'r Cyngor yn cymharu'n dda ag awdurdodau eraill yng Nghymru; a bod mwyafrif trigolion Gwynedd o'r farn i'r Cyngor ddarparu gwasanaethau o ansawdd a oedd yn cynnig gwerth am arian sy'n awgrymu fod y Cynllun Strategol wedi cael effaith dros y blynyddoedd drwy ganolbwyntio ar y meysydd sydd angen gwella.</p> <p>Mae'r Adroddiad Gwella hefyd yn cyfeirio at nifer o feysydd (e.e. tai, gwella'r economi a maes iaith) lle gwelwyd cynnydd da ar faterion sydd yn y Cynllun Strategol.</p>	6
Y Pwyllgor Archwilio	Mae Pwyllgor Archwilio Cyngor Gwynedd wedi ei sefydlu ers 1999, ac mae ganddo gylch gorchwyl cytunedig. Er fod y Pwyllgor Archwilio yn effeithiol iawn yn gwireddu rhai o'r swyddogaethau y mae wedi ei arddel ers tro, parhau i ddatblygu y mae ei allu i ymdrin â chyfrifoldebau newydd a ddaeth i'w ran gyda Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.	6
Llythyr blynyddol yr Archwiliwr Allanol	<p>Tra bod y llythyr yn cynnwys beirniadaeth adeiladol, bydd y Cyngor yn ceisio gweithredu ar y materion a godir ond weithiau efallai fod yna wrthdaro rhwng ymdeimlad y Cyngor o beth ddylai gael sylw a rhai materion a godir yn y llythyr o ran yr ymdrech sydd ei angen ei roddi iddynt, a'r lefel risg y maent yn ei gynrychioli.</p> <p>Fodd bynnag nid yw'r enghreifftiau yma yn niferus; nid oedd argymhellion yn yr adroddiad diweddaraf, ac mae'r negeseuon yn gyffredinol bositif.</p>	6
Archwilio Mewnol	Mae effeithiolrwydd y gyfundrefn Archwilio Mewnol dan adolygiad parhaus, ac er fod y gwasanaeth yn cwrdd â'r safonau proffesiynol yn unol â'r disgwyl, mae angen ystyried ymhellach os yw'n adolygu'r pethau cywir, ac os yw'n gweithredu mewn dull sydd yn gydnaws â "Ffordd Gwynedd".	6

Elfen	Asesiad o'i Effeithiolrwydd wrth ein helpu i gyflawni	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Llywodraethu Gwybodaeth	<p>Er gwaethaf ymdrechion i wella trefniadau Llywodraethu Gwybodaeth, mae'r Cyngor yn parhau i gadw llawer iawn o wybodaeth, ac mae angen parhau i weithio i sicrhau nad yw'n cynnal mwy o ddata na'r hyn sydd ei angen. Canlyniad hyn yw nad yw gallu'r Cyngor i ddefnyddio ei wybodaeth yn briodol er mwyn gwneud penderfyniadau mor effeithiol ag y gallai fod.</p> <p>Yn ogystal â hyn, mae rhai achlysuron wedi codi lle mae'r Cyngor wedi methu â chydymffurfio'n llawn â safonau Diogelu Data.</p>	6
Y Côt Llywodraethu Lleol	<p>Mae'r Côt Lleol, fel canolbwynt i holl elfennau unigol y fframwaith lywodraethu, yn gweithredu'n effeithiol wrth gyflawni ei amcanion. Dyma yw gwraidd ein hasesiad o drefniadau llywodraethu.</p> <p>Fodd bynnag, mae lle i'w adolygu'n fwy rheolaidd nag sydd wedi ei wneud yn y gorffennol, ond mae'r Pwyllgor Archwilio a'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yn rhoi sylw i hyn.</p>	7
Côt Ymarfer "Canu'r Gloch"	<p>Er mai ychydig o ddefnydd sydd wedi ei wneud o'r drefn, mae'r datganiadau hynny sydd wedi eu gwneud wedi bod yn destun ymchwiliadau trylwyr yn unol â'r Côt Ymarfer. Mae'r trefniadau wedi eu hadolygu'n ddiweddar gan SAC, fel rhan o adolygiad cenedlaethol.</p>	7
Hyfforddi a Datblygu Aelodau	<p>Mae camau wedi eu gwneud yn y cyfnod ers etholiad 2012 i lunio rhaglen i hyfforddi aelodau, gyda'r Gwasanaethau Democraidd yn arwain ar y gwaith.</p> <p>Mae rhaglen hyfforddi aelodau am y flwyddyn yn ei le, gyda trefniadau er mwyn cynnig Cyfweiliadau Datblygu Personol wedi eu cynllunio.</p>	7
Adroddiad Perfformiad Cyngor Gwynedd	<p>Caiff Adroddiad Gwella'r Cyngor yn gyhoeddi'n flynyddol yn unol â'r amserlen ddisgwyliedig. Mae'r Adroddiad yn nodi fod y Cyngor wedi cyflawni'r dyletswyddau adrodd ar welliant sy'n ofynnol o dan y mesur ond gallai gydymffurfio'n llawnach ag arweiniad gan Lywodraeth Cymru.</p> <p>Er fod hwn yn adroddiad sydd yn cyflawni ei bwrpas, mae yna risg ei fod yn adroddiad sydd yn cael ei gynhyrchu er mwyn gwireddu gofynion statudol, yn hytrach nag er mwyn gwireddu'r nod o roi darlun cyflawn i Bobl Gwynedd. Anelir i gyflawni gwelliannau pellach.</p>	7
Rhadlen Arweinyddiaeth	<p>Mae yna dystiolaeth fod sgiliau Arweinyddiaeth o fewn y Cyngor wedi gwella ar ôl i'r Cyngor fuddsoddi mewn hyfforddiant arweinyddiaeth ar gyfer ei Uwch Swyddogion ac aelodau.</p> <p>Fodd bynnag dengys hunan asesiad Ffordd Gwynedd fod angen mynd â hyn nawr i'r haen nesaf gan sicrhau fod holl arweinyddiaeth y Cyngor yn un wrth arddel egwyddorion Ffordd Gwynedd os yw am fod yn llwyddiant.</p>	7

Derbyniodd yr elfennau eraill sgôr effeithiolrwydd o 8 neu fwy:

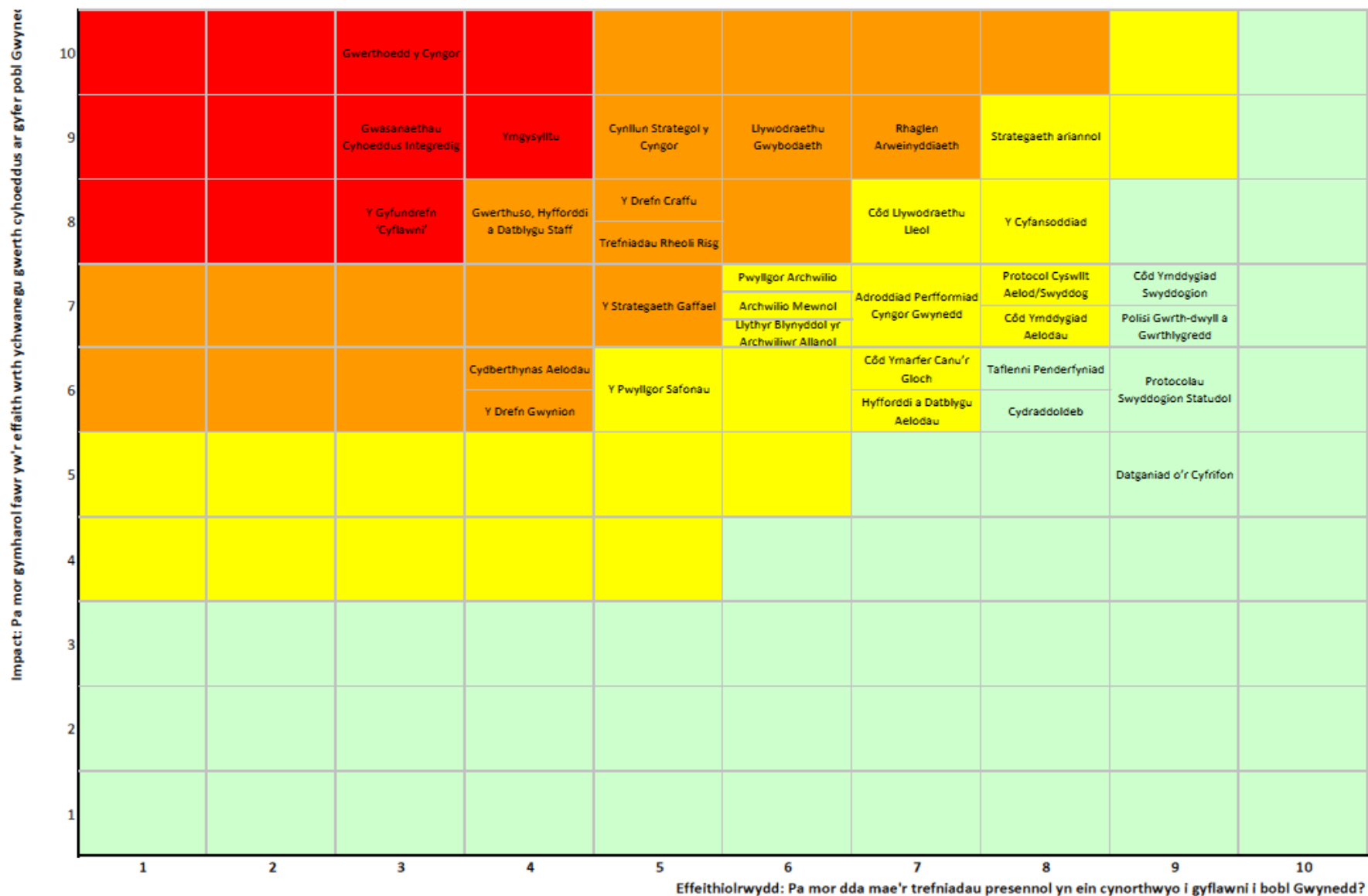
Elfen	Sgôr Effeithiolrwydd (allan o 10)
Taflenni penderfyniad Protocol cyswllt aelod/swyddog Côd Ymddygiad Aelodau Y Cyfansoddiad Strategaeth ariannol Cydraddoldeb	8
Protocolau swyddogion statudol Côd Ymddygiad Swyddogion Polisi gwrth-dwyll a gwrthlygredd Datganiad o'r cyfrifon	9

Rydym wedi cael ein cynghori ar oblygiadau canlyniad **yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu** gan y Pwyllgor Archwilio, a bod y trefniadau **yn parhau i gael eu hystyried yn addas at ei ddiben yn unol â'r fframwaith llywodraethu**. Mae'r meysydd sydd wedi derbyn sylw eisoes a'r rhai y mae'r Cyngor am fynd i'r afael â hwy yn benodol gyda chamau gweithredu newydd ar y gweill yn cael eu hamlinellu isod.

Rhan 5: MATERION LLYWODRAETHU ARWYDDOCAOL

Wrth osod y sgoriau Impact ac Effeithiolrwydd yn y diagram isod, arddangosir y materion sydd angen sylw fel mater o flaenoriaeth, sef y meysydd hynny sy'n cael yr impact fwyaf, ond sydd lleiaf effeithiol ar hyn o bryd:

ASESIAD O ELFENNAU ALLWEDDOL Y SYSTEMAU A PHROSESAU SY'N RHAN O LYWODRAETHU CYNGOR GWYNEDD

Mae'r eitem sydd wedi eu nodi yn y Cynllun Gweithredu yn rhan o brosiect arall sydd eisoes ar y gweill, ond y camau gweithredu ar gyfer y meysydd sydd â gael Blaenoriaeth Uwch lawn ac Uchel yw:

Blaenoriaeth Uchel lawn

Mater sydd wedi ei adnabod	Trefniadau i Ymateb	Cyfrifoldeb Pwy?
<p>Gwerthoedd y Cyngor. Prin yw'r dystiolaeth fod ein staff ac aelodau yn byw Gwerthoedd y Cyngor ar hyn o bryd ac mae tystiolaethwn dangos nad yw'r Gwerthoedd wedi treiddio go iawn, i olygu gwell gwasanaeth i bobl Gwynedd. Mae trafodaethau gyda staff fel rhan o ddatblygiad Ffordd Gwynedd wedi amlygu fod yna ffactorau eraill yn goruchafu'r gwerthoedd,</p>	<p>Bydd Gwerthoedd y Cyngor a 'Cyflawni' yn derbyn sylw o dan maes blaenoriaeth Diwylliant a Threfniadau Busnes o fewn y Cynllun Strategol, sef prosiect DT1 – Hybu Diwylliant o roi Pobl Gwynedd yn Ganolog.</p>	Prif Weithredwr
<p>Y gyfundrefn 'Cyflawni'. Diffyg perchnogaeth o'r wybodaeth perfformiad, a'i ddefnydd ar gyfer gwella.</p> <p>Angen bod yn gliriach ynglŷn a beth sydd yn fesur perfformiad a beth sydd yn wybodaeth rheoli</p>		Pennaeth Strategol a Gwella
<p>Ymgysylltu. Nid yw trefniadau ymgysylltu'r Cyngor cystal ag y dylent fod ar gyfer yr hinsawdd newydd sydd o'n blaenau.</p>	<p>Derbyn sylw o dan maes blaenoriaeth Diwylliant a Threfniadau Busnes o fewn y Cynllun Strategol, sef prosiect DT2 - Ymgysylltu'n effeithiol â phobl Gwynedd.</p>	Prif Weithredwr
<p>Gwasanaethau Cyhoeddus Integredig. Bychan fu effaith ymdrechion i gydweithio hyd yn hyn.</p>	<p>Bydd Bwrdd Gwasanaethau Lleol Gwynedd a Môn yn ail ystyried blaenoriaethau'r Bwrdd yn ystod 2014/15, gyda golwg ar sefydlu rhaglen ymyrraeth y Bwrdd i'r dyfodol.</p>	Pennaeth Strategol a Gwella

Blaenoriaeth Uchel

Mater sydd wedi ei adnabod	Trefniadau i Ymateb	Cyfrifoldeb Pwy?
<p>Gwerthuso, Hyfforddi a Datblygu Staff. Mae arbrofion wedi eu cynnal mewn gwahanol adrannau i edrych ar ffyrdd gwahanol er mwyn gwella'r drefn.</p>	<p>Ail ddiffino'r drefn werthuso i gefnogi diwylliant Ffordd Gwynedd wrth ddatblygu'r gyfundrefn.</p> <p>Rhoi ystyriaeth i drefniadau dilyniant a chreu cynllun gweithredu.</p>	<p>Pennaeth Adnoddau Dynol</p>
<p>Cynllun Strategol y Cyngor. Mae pryder a yw holl staff y Cyngor yn rhoi'r blaenoriaeth dyledus i faterion sydd yn y Cynllun Strategol</p>	<p>Parhau i fireinio trefniadau cynllunio busnes holl unedau busnes y Cyngor, er mwyn rhoi sylw i'r blaenoriaethau cywir</p>	<p>Uwch Reolwr Gwasanaeth Cyflawni a Chefnogi Newid</p>
<p>Y Drefn Craffu. Tra bod y gyfundrefn yn gwella, gydag enghreifftiau o graffu yn cael effaith positif ar wasanaethau, mae yna dipyn o ffordd i fynd eto hyd nes y bydd craffu yn uchafu'r amcan hwnnw.</p>	<p>Cyhoeddi Strategaeth Craffu ddiwygiedig drafft, a gweithredu'r camau sydd ynddo.</p>	<p>Uwch Reolwr Gwasanaeth Comisiynu Corfforaethol</p>
<p>Trefniadau Rheoli Risg. Mae treiddiad rheolaeth risg ymysg unedau busnes unigol yn anghyson, a'r canfyddiad gyffredinol yw fod rheoli risg yn rwystr i wireddu amcanion, yn hytrach na chymorth. Rheoli risg yn dueddol o gael ei weld fel bod yn fater i Reolwyr.</p>	<p>Adeiladu ar y gwaith a gyflawnwyd yn ystod 2013/14, lle cafwyd sicrhad fod pob adran wedi paratoi cofrestr risg lefel adran. Bydd swyddogion perthnasol yn cefnogi unedau busnes i godi ymwybyddiaeth o'r defnydd o rheolaeth risg yn eu gwaith dydd i ddydd, a hynny yng nghyd-destun cyfundrefn Ffordd Gwynedd.</p> <p>Mae Panel Strategol a Panel Gweithredol wedi eu sefydlu yn sgil penderfyniad y Cyngor i wella ei drefniadau Diogelu Plant ac Oedolion. Bydd y Paneli yn parhau i ddatblygu rhaglenni gwaith i ymateb, ac yn monitro cynnydd yn erbyn y rhaglen waith honno.</p>	<p>Uwch Reolwr Archwilio a Risg</p> <p>Cyfarwyddwr Corfforaethol (Gwasanaethau Cymdeithasol) / Uwch Reolwr Adnoddau Dynol</p>
<p>Cyberthynas Aelodau. Tystiolaeth o densiynau</p>	<p>Gwaith parhaus o sicrhau parch a dealltwriaeth o wahanol rolau aelodau, yn arbennig Weithrediaeth a'r aelodau eraill</p>	<p>Uwch Reolwr Gwasanaeth Comisiynu Corfforaethol</p>

Mater sydd wedi ei adnabod	Trefniadau i Ymateb	Cyfrifoldeb Pwy?
<p>Y Drefn Gwynion. Nid oes trefniadau yn eu lle er mwyn caniatáu i'r Cyngor ddysgu gwersi o ymchwiliadau i gwynion.</p>	<p>Mae cyfundrefn arbrofol yn cael ei mewnosod er mwyn ceisio tracio cwynion yn well a dysgu o'r casgliadau. Yn yr hir dymor ystyrir y bydd project DT1 y cyfeirir ato uchod hefyd yn arwain at well defnydd o gwynion o fewn y Cyngor i wella gwasanaethau.</p>	<p>Swyddog Monitro</p>
<p>Rhaglen Arweinyddiaeth. Angen sicrhau fod holl arweinyddiaeth y Cyngor yn un.</p>	<p>Mynd â'r gwelliant yn sgiliau arweinyddiaeth uwch swyddogion ac aelodau i'r haen nesaf wrth arddel egwyddorion Ffordd Gwynedd.</p>	<p>Pennaeth Adnoddau Dynol</p>
<p>Y Strategaeth Gaffael</p>	<p>Mae'r Prosiect Cadw'r Budd yn Lleol yn adolygu ymagwedd caffael y Cyngor. Mae ymrwymiad i lunio Strategaeth newydd yn ystod 2014/15.</p>	<p>Pennaeth Strategol a Gwella</p>
<p>Llywodraethu Gwybodaeth. Mae'r Cyngor yn cadw llawer iawn o ddata.</p> <p>Mae rhai achlysuron wedi codi lle mae'r Cyngor wedi methu â chydymffurfio'n llawn â safonau Diogelu Data.</p>	<p>Mae prosiectau yn eu lle er mwyn datblygu trefniadau'r Cyngor i ymarfer ar sail tystiolaeth, ac esblygu'r diwylliant o wneud penderfyniadau amddiffynadwy.</p> <p>Ar lefel weithredol, mae gwaith yn parhau er mwyn cynnal safonau ar draws y Cyngor ar gyfer cadw a prosesu gwybodaeth. Ymdrechion i godi ymwybyddiaeth i barhau, yn ogystal â datblygu cofrestrau risg gwybodaeth adrannol.</p>	<p>Cyfarwyddwr Corffoethol / Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant</p>

Rhan 6: BARN

Rydym yn bwriadu cymryd camau i ddelio gyda'r materion uchod yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn gwella ein trefniadau llywodraethu. Rydym yn fodlon bydd y camau hyn yn delio gyda'r angen i wella adnabuwyd yn yr adolygiad effeithiolrwydd a byddwn yn monitro eu gweithrediad fel rhan o'r adolygiad blynyddol nesaf.

DILWYN O WILLIAMS
PRIF WEITHREDWR CYNGOR GWYNEDD

Cyng. DYFED WYN EDWARDS
ARWEINYDD CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD

DYDDIAD